

במדינה

(המשך מן העמוד הקודם)

להכות על הרשה. רק אחרי בדיקה קפדנית על ידי השמש הוא מורשה להכנס פנימה, או לא.

התחלת הדרך. אחת הסיבות לסגירת לשכת הסעד בפני העולם החיצוני היא אישיותו של משה בן שמעון.

משה בן שמעון בא ארצה לפני 12 שנה מעיראק. הוא היה אז בן 20 וכל חייו ההרפתקניים עמדו לכניו. זה התחיל בצורה בנאלית לגמרי: בשרות פעיל בצה"ל ואחר כך בחיפוש אחרי עבודה. אבל עבודה לא הייתה. במקרה הטוב ביותר — עבודת דחק.

באותה תקופה הגיע בן שמעון למסקנה שגם בלי לעבוד אפשר להרחיב בצורות שונות. הוא עבר ליפו ונעשה אישיות מוכרת בין אנשי המשטרה בנפה הדרומית בתל-אביב. יתכן שהיה אף מגיע לכלא, אבל הגורל רצה אחרת. באחת הבידוקות הרפואיות השגרתיות, התגלה שהריאות שלו הן במצב חמור למדי. לא היתה זו שחפת, אך סכנת המחלה הייתה קיימת.

הוא אושפז בבית החולים בבאר-יעקוב. אחרי 4 חודשים מצאו אותו בריא לגמרי, והוחלט להוציא אותו מבית החולים.

שיטה יעילה. הסתבר שביצוע ההחלטות היה לא פשוט:

לפני צאתו מבית החולים העמיד בן שמעון כמה תנאים:

- הוא מוכרח לקבל 2500 ל"י במומון.
- מוכרחים לתת לו חנית בשוק של יפו.
- הוא מוכרח לקבל דירה או לפחות צריף קרוב ליפו (בהיותו בבית החולים הספיק הוא להתחתן ואשתו ציפתה לילד).

במקרה ולא יקבל מה שהוא דורש — לא יעזוב את בית החולים.

בהנהלת בית החולים קמה מהומה. הת' קשרו עם משרד הסעד. התחילו במשא ומתן קדחתני, שנגמר בנצחוננו המלא של משה בן שמעון: קיבל כסף, קיבל חנות וקיבל צריף במעברת בתיים.

מאותו הרגע החלו הביקורים התמידיים של משה בן שמעון בלשכת הסעד בבית ים, שהתנהלו תמיד לפי תוכנית אחידה: בן שמעון נכנס למשרד מינהלת הלשכה, הוא זורק כסא או חפץ כבד אחר, ואחרי פתיחה זו מביא את דרישותיו. השיטה הוכיחה עצמה כיעילה ביותר: באופן זה הצליח הוא לקבל, מחוץ לחנות אותה הש' כיר מיד עם קבלתה, גם תמיכה חודשית.

מלבד זאת זיכה אותו כל ביקור בלשכה ב-15 ל"י. אחרי זמן מה הגיעה הלשכה ליעול עבודה נפלא: בן שמעון היה מקבל את ה-15 לירות שלו כבר בפרוודור, מדי השמש.

לפני שנה הציעו בן שמעון לעבור מהמעברה לשיכון ברמת-יוסף. התנאים שר העמיד היו קשים ביותר. הוא יעבור לשיכון אם לשכת הסעד תתחייב לשלם עבורו שכר דירה עד סוף ימי חייו; תשלום 33 לירות 50 אגורות עבור החווה עם עמורה, ותשלום לו מכונית-משא להעביר את כל חפציו מהמעברה לשיכון. התנאים כמובן נתקבלו.

משה בן שמעון עבר לדירה חדשה, הספיק להתקין בה על חשבונו דוד-שמש ותריסר.

"בי פרידמן זה פרידמן...". כא-שר הופיע משה בן שמעון לפני חודשים מספר ללשכת הסעד בתביעה לתת לו חנות ברמת-יוסף, נתקל הוא בסרוב. מרוב כעסו על אי-מילוי דרישתו, תפס תנור פרידמן בוער, זורק אותו לעבר שולחן המנהלת.

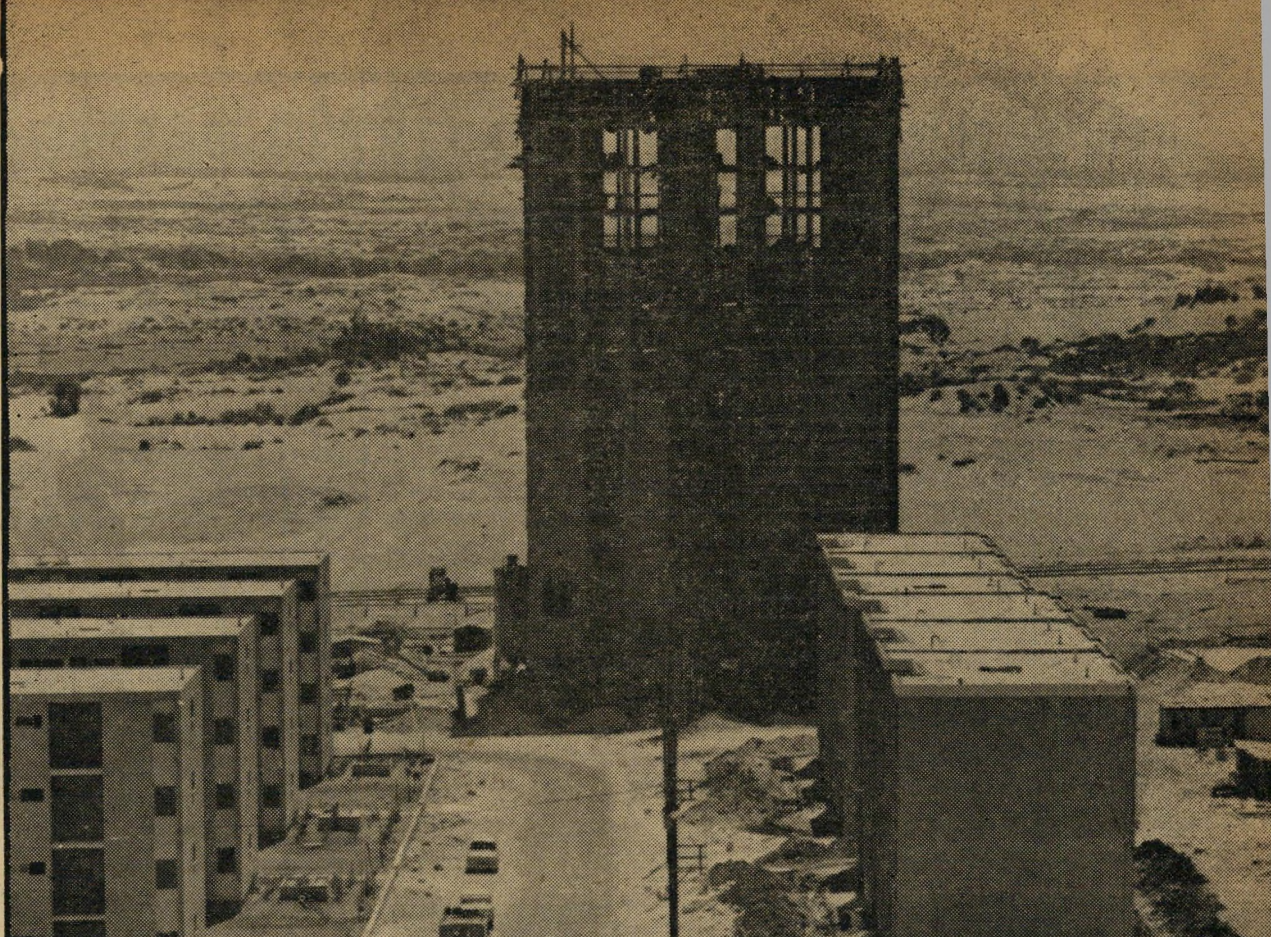
הענין נגמר בהתערבות מכביה-אש ובהכנסת משה בן שמעון לכלא. שופט השלום בתל-אביב העריך את התרגונו של בן שמעון בשלושה חודשי-אסור.

העונש נגמר לפני שבוע. באותו יום, אחרי שגבר ע' הסורגים החדשים שהותקנו בלשכת הסעד, הופיע בן שמעון לפני ה' מנהלת הנדמה.

את זונה בת זונה, הצהיר.

"אין לי טענות אליך על שישבתי שלושה חודשים. זה היה בית הבראה מסוג א' א. קיבלתי במשקל חמישה קילו. ואינו חברה היתה שם — כל משרד-הבריאות! אבל עכשיו את מרגיזה אותי שוב ואני אפסיד את החמישה קילו שקיבלתי בבית-הסוהר." אחרי זה הוסיף עוד:

"אני חייב תני לי חמישים לירות, כי נולד לי בן. רק מהר כי אין לי זמן בשבילך. באתי לכאן ישר מבית-הסוהר, ואצילו עוד לא הייתי בבית". משה בן שמעון קיבל 50 לירות והלך הביתה.

גבול בת-ים: מעבר למגרד השחקים-החולות השווים מיליונים

שם כבר שש חברות כאלו, ובלי ספק עוד ירבו. מלבד מהנה גדול של סרסורים קטנים — בהם הייטים וסנדלרים שעזבו את מלאכתם בשביל המסחר הזה — ואנשי-מירמה שונים, מן העולים החדשים. ובאיון אמצעי משתמשים! כל עורמה ומירמה כשרות בעיניהם. משיגים בשוחד מכתבים וטלגרמות של אחרים, מחזיקים מרגלים המתהלכים חרש בכל מקום, כדי לדעת מעשי מתנגדיהם. ועל הכל — מפקיעים שצר הקרקעות באופן נורא.

ממשיך הסופר בתיאורו: "...ברחובות יפו חיוון רגיל הוא עתה לראות וזוגות וזוגות הולכים ומתלחשים וכל אחד מביט לרגעים בעיני-פחדו וחדש על כל הצדדים, שמא חלילה נשמעים הרברים ל-אזני חברו... הכל מבינים שבדואי הלכו ראות את הסחורה."

זהו תיאור שנכתב לפני 72 שנה, עלידי אשר גינזבורג, הידוע בכינויו הספרותי "אחד העם". הוא ביקר אז בארץ, בשליחות אגודת חובבי-ציון, ובשובו לרוסיה פירסם בעתון המליץ. מאמר גדול בשם "אמת מארץ-ישראל" — מאמר הלמד כיום כי שיעורים לספרות, בבתי-הספר התיכונים בישראל.

למרות לא קשה להסביר חומר זה, כי הוא אקטואלי גם כיום. שהרי כל תלמיד בנותני, בתל-אביב או בחיפה יכול להוסיף סיפור משלו, על הספסר שמכר למשפחתו את חלקת האדמה או את הדירה המספדת תחת שלהם.

רק דבר אחד השתנה מאז ביקורו של אחד-העם: או היה גבול להיקף הספרות בקרקעות. כי רוב האדמה בארץ היתה בידי הממשלה התורכית וכמה בעלים ערביים, אשר לא הירבו למכור אותה למתיישבים היהודיים. גם לחץ העליה היהודית לא היה עדיין כה כבד.

כאשר קמה מדינת ישראל, ועברו לידיה הקרקעות הממשלתיות והנטושות, אפשר היה לקחת כי תדע הממשלה לרסן את הספרות במימון חיוני זה. היו אלה הקחת-שוא. כי דווקא המדינה הפכה מקור עיקרי לספרות, ורבים מראשי העיריות ומוסדות-הציבור מעודדים אותה במישרין ובעקיפין.

מדוע? כיצד מחלקת המדינה אדפי דונאמים, כאשר ברור לגמרי כי אדמה זו תשמש לספרות? כאיזה דרכים אפשר להוציא מירי המדינה אדמות זרות, וזהרוויה תוך שנה מיליונים על חשבון ה' משתכננים הקטנים? על כך במא' מר הבא בספירה זו.

הספרים באהדה אחרי מאבקו של ראש עיריית בת-ים עם עיריית ראשון-לציון על החולות.

לבסוף נענה שר הפנים לחץ של בן-ארי. תמורת מתן רשיון לחברא קדישא להתחיל לקבור מתים בתחום בתיים, קיבלה העירייה לתחום שיפוטת חלק מ-8000 הדואגם, ש' היא תבעה לעצמה מאדמות החולות. בקרוב יהפכו אלפי הדונאמים לחלקות מפוצלות, בהן אפשר לספסר.

כתב אפרים תלמי, עורך דבר לילדים, בשיר שחיבר לכבוד בתיים: "בחול זהב / בנוף נהב / ניצבת את / יפה נפלאות."

ספסרי הקרקעות אינם מבינים אולי כי שירה, אבל הם הסכימו בכל לב, כי הכינוי "חול זהב" על חולות בתיים איננו משקף את המצב האמיתי.

מאז ועד היום

קשר ההדוק בין פיתוח והתיישבות, לבין ספרות פרועה בקרקעות, אינו תופעה חדשה בישראל. כמו בכל ארץ הגירה, שמרכזי-האוכלוסייה שלה מתפתחים בקצב מוגבר, קיים בה ביקוש רב לקרקע. ביקוש זה יוצר מעמד-ביניים של ספסרים, המתווכים בין בעלי-הקרקע לבין הקבלן או הבינה הפרטי, הרוצה לבנות בית. וזהו אחת מפרנסות האחרי המכניסות רווחים גדולים ביותר.

עולםם של המתחכים והספסרים הוא עולם מיוחד במינו. כך תיאר אותו אחד מגדולי הסופרים העבריים: "מי שלא ראה איך קונים ומוכרים עתה קרקעות בארץ ישראל, לא ראה התחרות בנויה ונתעבה מימיו. כל הנעשה בין החננים והסרסורים הקטנים באחת מערי התחום, אינו אלא צדק וישר לעומת הנעשה כעת בארץ. בכואי שמה, לפני שלושה חודשים, נמצאו רק שתי חברות של ספקולאנטים — קוני קרקעות כדי למכרן חלקים-חלקים — וכבר אז ראינו כי עתידה הספקולאציה להיות למוקש לישוב. עתה הנה באה ונהייתה!"

"במשך זמן קצר פרו רובו הספקולאנטים באופן מבהיל, ובעוזבי את הארץ עזבתי

שתי הערים מחכים גם גורמים אחרים. במוקדי הספרות בקרקעות חיכו בכליון עיניים להכרעת השר. כי הספסרים היו מעוניינים בפרשה זו הרבה יותר מאשר שתי העיריות גם יחד. למעשה, לחמו ראשי הערים את מלחמתם של הספסרים וסרסורי הקרקעות.

קרקעות אלה היו שייכות לבעלים, שקנו אותן בנזל אצל מינהל מקרקעי המדינה. כל עוד נשארו אדמות בור, היה מחירן נמוך. ברע שיוכרו כאדמה עירונית יאמיר מחירן לשחקים. אולם אם יסופחו לעיריית ראשון-לציון, אשר קצב הפיתוח והבנייה שלה איטי יותר, יעלה מחירם רק בהדרגה. הוילו סיפוחן לבתיים עשוי היה להקטין את מחירן בן-רגע, ממאות לירות ועד ל-רבבות לירות לדונם.

הספסרים רצו כי דחאק בתיים תנצח. שכן לראש העיר בן-ארי הבנה מלאה כי עיסקי פיתוח ופרסלציה. לא רק הוא, אלא כמעט כל נציגי הקואליציה והאופוזיציה העירונית מקורבים מאד לעסקי קרקעות ופיתוח. מצטיין ביניהם: סגנו המפד"לי, דב דויטש, שטיפל בהשגת אישור משרד הפנים לסיפוח שחיי חולות נרחבים לתחום הי עירוני של בתיים.

אחיו של בן-ארי, בנימין, היה שותף לאותה ציפיה של הספסרים. כי הוא עצמו בעל 350 דונם בחולות אלה, בגושים מספר 5027-5026. הספסרים היו כה משוכנעים בטיב היחסים בין בנימין בן-ארי לבין אחיו ראש העיר, שקנו מבנימין חלקות בחולות, במחירים גבוהים הרבה יותר ממחירן ההגייוני.

מכיון שאדמה זאת לא היתה עדיין אדמה עירונית, המחולקת לפי פרסלציה לחלקות, לא יכול היה בן-ארי לתת להם קושאנים, המציינים מספר הגוש והחלקה. הקונים הס' תפקו כפתקים קטנים, חתומים בידי בנימין בן-ארי, המאשר כי מכר להם כך וכך דונמים וכי יעביר את המכירה בטאבו לאחר שתהיה פרסלציה.

והרי הפרסלציה הטובה, שתכלול רחובות ראשיים ומרכזי מסחר ובידור במקומות הי ככונים, נתונה בידי אחיו, ראש העיר. לכן היו שחיים החולות של בנימין בן-ארי יותר מיתר החולות סביב. לכן גם עקבו יותר

מ'ן הארץ